

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2018/2019-17)

20 KASIM (2018) DÜNYA ÇOCUK HAKLARI GÜNÜ

Çocuk hakları konusunda ilk resmi girişim 1912 yılında İsviçre’de görülmektedir fakat Birinci Dünya Savaşı sebebiyle bu girişim başarılı olamamıştır. Savaşın sona ermesinin ardından, 1924 yılında Birleşmiş Milletler tarafından **1924 Çocuk Hakları Cenevre Bildirgesi** kabul edilmiştir. Çocukların yaşama, gelişme, korunma ve katılım hakları konusunda 5 madde içeren bu bildirge genç Türkiye Cumhuriyeti’nin Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk tarafından 1928 yılında imzalanmıştır.¹

B.M. Genel Kurulu tarafından 1948’de İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin kabulü sonrası çocuk haklarını geliştirmek, uluslararası birliktelik ve farkındalığı artırmak adına 4 Aralık 1954 tarihinde 20 Kasım gününün 'Dünya Çocuk Günü' olması önerilmiştir. Bunu takiben 20 Kasım 1959’da Çocuk Hakları Bildirgesi kabul edilmiştir. Dünyada çocuk haklarıyla ilgili sorunların devam etmesi, çocuk haklarını kapsayıcı bir şekilde savunabilmek amacıyla 20 Kasım 1989’da da **Çocuk Hakları Sözleşmesi** kabul edilmiştir.² 20 ülkenin onayı sonrasında 1990 yılında yürürlüğe giren bu sözleşme tüm dünyada en çok ülke tarafından onaylanan insan hakları belgesidir. Türkiye de sözleşmeyi 3 maddesine çekince koyarak 14 Eylül 1990 tarihinde imzalamıştır.³

Sözleşme 18 yaş altındaki herkesi çocuk olarak tanımlamakta ve sözleşmede ‘**Çocukların yaşaması ve gelişmesi**’ (Madde 6), ‘**Ayrım gözetmeme**’ (Madde 2), ‘**Çocukların yüksek yararının gözetilmesi**’ (Madde 3) , ‘**Çocukların katılımı**’ (Madde 12) temel haklar olarak ele alınmaktadır. Sözleşme dünyanın çocukların haklarına ulaşmasında ırk, dil, din, cinsiyet, etnik ya da toplumsal farklılık, mülkiyet, engellilik, doğum ya da başka farklılık gözetilmemesini belirtmekte ve devletin bu hakları sağlamakla yükümlü olmasının yanı sıra anne ve baba başta olmak üzere toplumdaki her bireyin sorumlu olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Sözleşme; çocuğun kendi düşünsel, ahlaki ve manevi niteliklerini geliştirmek için gereksinim duyduğu özgürlük, sağlıklı ve güvenli bir çevre, tıbbi bakım olanakları, barınma, eğitim, sağlıklı bilgiye erişim, ihmal ve istismardan korunma, boş zaman ve oyun oynama hakları gibi pek çok asgari standartları da içermektedir.⁴

Bu Sözleşmeye taraf devletler, ülke anayasaları ve yasaları bu sözleşmeye aykırı olmamak koşulu ile çocukların haklarına eksiksiz biçimde saygı gösterilmesini sağlayacak önlemleri almakla yükümlüdürler. Onaylayan devletler, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesine her 5 yılda bir ülke raporları sunmaktadırlar. Hükümet raporlarının yanı sıra sivil toplum kuruluşları tarafından da rapor sunumu yapılmaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Raportörleri tarafından değişiklikler değerlendirilerek, çocukların haklarına ulaşmasında yer alan engeller belirlenerek, tavsiye kararları bildirilmektedir.⁵

UNICEF, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu, çocuk haklarının uygulanmasını destekleme konusunda uzmanlaşmış Birleşmiş Milletler kurumudur. UNICEF çalışmalarında Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesinde tanımlanan temel hakları esas alır ve bu hakların tüm dünya çocuklarına sağlanması için çalışmalarını

¹ [Internet] <http://www.cocukhaklariizleme.org/bir-tarihce-cocuklarin-haklari-ve-birlesmis-milletler-cocuk-haklarina-dair-sozlesme> Erişim:09.11.2018.

² Universal Children’s Day 20 November, UN [Internet] <http://www.un.org/en/events/childrenday/> Erişim:09.11.2018.

³ [Internet] http://www.cocukhaklariizleme.org/wp-content/uploads/CocukHaklariGelisimRaporu_2-3_tr.pdf Erişim:09.11.2018.

⁴ Convention on the Rights of the Child, 20.11.1989 [Internet] <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx> Erişim:09.11.2018.

⁵ [Internet] https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC/C/58/REV.3&Lang=en Erişim:09.11.2018.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2018/2019-17)

sürdürür. UNICEF tamamen gönüllü kuruluşlarla desteklenmektedir.⁶

Tüm bu olumlu gelişmelere karşın çocuklar her gün temel haklarından mahrum bırakılmaktadır. Dünya’da

- ✓ 262 milyon çocuk ve genç okulu bırakmak zorunda kalmış,
- ✓ 650 milyon kız çocuğu ve kadın 18 yaşından önce evlenmiş ve
- ✓ 5 yaşından küçük 5,4 milyon çocuk önlenebilir nedenler yüzünden yaşamını yitirmiştir.

Türkiye’de çocukların durumuna bakıldığında zorunlu iç göç, hızlı kentleşme, bölgesel farklılıklar, ekonomik krizler, yoksulluk, çocuk ve genç nüfusunun büyüklüğü, işsizlik, küreselleşme, bilgi teknolojileri, aile içi şiddet, çocuk büyütmedeki gelenekler, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, tutarlı çocuk ve gençlik politikalarının ve yasal çerçevenin eksikliği, komşu ülkelerde savaş ve ülke içi ve dışı silahlı çatışma gibi olguların tümü çocuk haklarının yeterince sağlanamamasına ve ihmale neden olmaktadır.⁷ Çocuk yoksulluğu, beslenme yetersizliği, çocuk işçiliği, eğitime devam edememe, şiddet, kız çocuklarının erken ve zorla evlendirilmesi, çocukların suça karışması halen başlıca sorunlardır. Özellikle göçmenler, romanlar gibi dezavantajlı gruplar bu sorunlardan daha fazla etkilenmektedir. Eğitimin niteliğinin her yerde aynı olmaması gibi faktörler de eşitsizlikleri arttırmaktadır.⁸

Çocuk Haklarına dair Sözleşme’ye üye ülkelerin bu konudaki geldikleri noktayı değerlendiren bağımsız uzmanlardan oluşan Çocuk Hakları Komisyonu, Eylül 2018 tarihinde düzenledikleri toplantıyla, çocukların insan hakları savunucusu olarak destekleneceği uzun dönemli bir programın başlangıcını yapmıştır. Bu toplantı çocukların, insan hakları savunucusu olarak aktif olarak görev yapabilmesi için, yetişkinlerin ve üye ülkelerin, yerel, ulusal ve uluslararası alanda çocukları bu alanda destekleyecek düzenlemeleri yapabilmeleri için temel bir rehber olmuştur.⁹

UNICEF bu yıl yayınladığı mesajla her çocuğun okulda olacağı, öğreneceği, zararlardan korunabileceği, bilgi ve becerilerini kullanabilecekleri güvenli bir dünya inşa etmek istediklerini ve çocukları tekrar gündeme getirme, çocukları tekrardan önceleme zamanı olduğunu vurgulamaktadır.¹⁰ Bu kapsamda, 2018 yılında “Çocuklar devralıyor ve Dünya’yı mavi yapıyorlar” temasıyla UNICEF, bireylerden, okullardan, kurum ve kuruluşlardan, her çocuğun okulda olacağı, öğreneceği, zararlardan korunabileceği ve potansiyellerini yerine getirebileceği güvenli bir dünya inşa etmek adına mavi giyerek farkındalığı artırmayı planlamaktadır.

⁶ [Internet] <http://www.unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=3> Erişim:09.11.2018.

⁷ [Internet] <http://www.cocukhaklarizleme.org/chsnin-27-yilinda-cocuk-haklarinin-durumu> Erişim:09.11.2018.

⁸ [Internet] <http://www.unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=33&mnid=65> Erişim:09.11.2018.

⁹ Concept Note, UN Committee on the Rights of the Child, 2018 Day of General Discussion “Protecting and Empowering Children as Human Rights Defenders” [internet] <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/crc/pages/discussion2018.aspx> Erişim:09.11.2018.

¹⁰ [Internet] <https://www.unicef.org/world-childrens-day> Erişim:09.11.2018.

Bu doküman, Dr. Duygu Kavaklı ve Dr. Selim Güler tarafından Prof. Dr. Hilal Özcebe danışmanlığında 19.11.2018 tarihinde hazırlanmıştır.

Bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir:

Kavaklı D, Güler S, Özcebe H. 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü - HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi (2018/2019-18).

[Internet] <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/> Erişim: 20.11.2018.